
THE BOOK

ARS LONGA VITA BREVIS

BRANKO VUČIĆEVIĆ

Suva je šteta što u poplavi zbivanja ponešto važno proplovi nezapaženo. Tako i najsenzacionalniji događaj svetskog likovno-umetničkog života u poslednjih nekoliko godina – rešenje zagonetke Jacka Trboseka (*Jack the Ripper*).

Patricia Cornwell, američka spisateljica *crime bestsellera* prosekturno-forenzičkog podžanra, uložila je 4 miliona \$ u svoju opsesiju (plaćala stručnjake za DNK analizu, lekare, grafologe, pretraživače arhiva, privatne detektive) i u novembru 2002. rezultate objavila u knjizi *Portrait of a Killer: Jack the Ripper – Case Closed*.

Slavni ubica londonskih prostitutki, strah i trepet viktorijanskog Londona, navodno je bio SLIKAR Walter Sickert (1860-1942).

Sickert verovatno nije obuhvaćen ovdašnjim nastavnim programom studija istorije umetnosti (čiji obim ionako dovodi sirote studente na ivicu štrajka glađu i škropljenja benzinom u svrhe protestnog samospaljivanja).

Zavirimo u *Enciklopediju likovnih umjetnosti*:

... Studirao na Slade School u Londonu i kod J.A. Mc Neil Whistlera. Jedno vrijeme glumac, ostaje kao slikar vezan pretežno uz sadržaje iz kazališnog života. Godine 1883 dolazi u Pariz; upoznaje se s E. Degasom čija je umjetnost izvršila na njega snažan utjecaj. God 1905 dolazi u London i slika scene

iz života siromašnih ljudi s periferije. Tu je 1911 osnovao “Camden Town Group”... Prof... član Royal Academy od 1924...

- 6 Sickert je bio još zanimljivija figura (ako se to sme reći za nabeđenog serijskog ubicu) no što se može naslutiti po ovoj neizbežno sažetoj enciklopedijskoj jedinici: poliglot, permanentni glumac, ljubitelj lažnih imena, maskiranja i preoblačenja (njegov “genije za kamuflažu oblačenjem, načinom friziranja i govora bio je rival Fregolijevom”), sjajan *causeur*, gutač knjiga i novina, neuobičajeno vispren likovni kritičar.

Godinu dana pre no što će pući bruka, ugledni Oxford University Press objavio je *The Complete Writings on Art* Waltera Sickerta. Sudeći po dostupnim muštrama (jedan recenzent u tim tekstovima nalazi nagoveštaje *Finnegans Wake*), Sickertove likovne kritike bi osokolile i najrezigniranijeg konzumenta ovog danas mahom sumorno dosadnjikavog *genrea*.

Slučaj ima još aspekata koji mame na razmišljanje. Ms Cornwell je posegla i za moćnim oruđem ikonografske analize te je utvrdila da je Sickert slikajući svoje “urbano impresionističke” prizore kopirao situacije viđene (stvorene) prilikom “trbosečkih” intervencija. Pominje se i često prisutan rekvizit Sickertovih kompozicija – crvena šnuftikla (rumena od kurvinske krvi?) bez koje nije mogao da slika. Trust mozгова Ms Cornwell je utvrdio da je budući slikar u nežnom uzrastu bio podvrgnut hirurškoj intervenciji koja mu je nepovratno oštetila polni pribor. Tako i frojdovci mogu da dođu na svoje.

Najzad, tu je i ikonoklastična nota: značajnu stavku u ukupnim troškovima naknadne istrage čine izdaci za kupovinu trideset Sickertovih slika koje su isečene i na drugi način upropašćene u traganju za *clues* (što bi rekao *Monsieur Poirot*).

Nameće se i pitanje da nije Sickert Preteča zapravo nasrnuo da proširi svoj *medijum*. Setimo se da je ~~Luk Tabor~~ s izvesnim *konceptom* po truplimuma svojih žrtava vrlo promišljeno, da ne kažemo, sa duboko organskim likovnim efektom, ređao njine izvađene unutarnje organe. Tu je legitimno da osetimo i malo ponosa. Nismo li i mi ovde, istina vek kasnije (zakašnjenje je lako shvatljivo: “Iz grmena velikoga lafu izići teško nije...”), izrodili umetničkog kuvara koji je ljubiteljima umetnosti servirao pihtije od *surgical waste* čega se čak ni Marinetti nije dosetio?¹

Kad se malo promisli, i bolje što je srpska likovna kritika zaobišla ovu mnogostruko zanimljivu zgodu.

Srećom (!!!???) ovaj časopis nije čitan koliko bi njegovi urednici želeli. Inače bi ovakve zafrkancije bile opasne.

Dole/gore/desno/levo potpisani (u zavisnosti od čudi *Art Directora*) lakoumno je prenebregao ovdašnji kontekst.

U Srbiji likovnih umetnika tma i tušta.

(Uzgred, bilo bi korisno da neko ko se razume u statistiku konačno izračuna koliko likovnih umetnika i pesnika dođe na hiljadu punoletnih građana. Verovatno bi nas zapanjio prenaseljeni srpski Parnas. Čak i Pobjednik NATO, ex-general Pavković malo-malo pa se ustaboči pred štafelajem.)

A još vlada pasatistička ideja da je svaki od njih miropomazanik muza. Pa, logično, “ima apsolutnu slobodu”, što reče jedan majstor iz dijaspore, inače vrlo simpatičan u svojstvu ljubitelja stripa i filma, a manje kao ljubitelj stripovski shvaćenog junaka dr Karadžića – takođe kolege, multimedijalnog umetnika, tj. pesnika, muzičara (gusle), reditelja (ratova).

Uz to, umetnik mora da bude pitoreskan.

Da se egzotično oblači i, po mogućnosti, bizarno ponaša. Bonton koji su pre jednog veka lansirali Leger, Rodčenko, Moholy Nagy (ime im je legija) da likovni umetnik ne treba da izgleda kao rajaska ptica ili hurija, već što normalnije: kao radnik, inženjer ili poslovni čovek, zaboravljen je. Ako je ovde ikad prihvaćen.

¹ Nedavna mala vest nudi zabavan kontrast ovom kanibalizmu u službi umetničkog samoizražavanja. Bogato garnirana ćurka, sa kojom je Predsednik Bush pozirao pred kamerama CNN kad je za Dan zahvalnosti posetio svoje pobjedničke snage u Iraku – bila je VEŠTAČKA.

(Čik zamislite Maljeviča, Ad Reinhardta ili čak ekspresivnog Pollocka ađustirane kao u ekstravagantnije “umetničkim” pasažima na *Fashion TV. Mesdames* Nadežda Petrović, Ljubov Popova i Katarzyna Kobro slabo su radile na svom *looku*.)

Takođe je obavezna dubokoumnost.

Taman posla da u takvom kontekstu/sredini/atmosferi neki srpski slikar, vajar, grafičar ili praktičar proširenih medija počne da kopira (ili citira) *Sickerta the Rippera*.

Uza sve nevolje, Srbiji još samo fali neuhvatljivi serijski ubica-umetnik!!! Ne dao Bog!

Sve su to zanimljive teme za razmišljanje.

Pojava kobne reči razmišljanje konačno će privesti ovo humorističko šalabazanje oko činjenica njegovom lokalnom povodu.

Samo pre tri godine ovde su se u likovnim krugovima, kao na crnogorskoj sahrani, ronile suze, čupala kosa i noktima paralo lice iz očajanja nad izopštenjem lokalnih likovnih delatnika iz evropske umetničke zajednice.

Sad, nuto čuda, šarm *Balkan Arta* preko noći postao neodoljiv.

8 Izložbe u Evropi lete kao zaklane svinje u supermodernizovanoj klanci. Te u Kasselu *Ugudurama Balkana*, te *Krv i med, Budućnost je na Balkanu* u Wienu, a onda stiže i *Potraga za Balkanijom* (Graz), a ni daleki Los Angeles ne bi da zaostane – *Srednjoevropske avangarde: Razmena i preobražaj, 1910-1930* + obimna i korisna čitanka čiji je jugoslovenski segment odlično uredila Irina Subotić (Timothy O. Benson & Eva Forgacs: *Between Worlds: A Sourcebook on the Central European Avant-Gardes, 1920-1930*, Los Angeles County Museum of Art&MIT Press, 2002).

A srpska likovna kritika uglavnom gromoglasno ćuti.

Ne budimo odmah pakosni.

To se sve odigrava u inozemstvu. Možda su problemi praktično-tehnički. Strani donatori su postali stipse. U zemlji umetnika Ministarstvo kulture ne zna kud će pre. Umetnici na sve strane pište kao gladni goluždravi tići iz gnezda koje je krilata mama neodgovorno napustila.

Ali, i u našoj MegaPalanci (kako bi napredni krugovi citirali Radeta Konstantinovića) moglo se ponešto videti. Npr.:

Jugoslovenski umetnički prostor (nova postavka), MSU;

Rekonstruisana fikcija, MSU;

Nemoguće, Umetnost nadrealizma, Muzej primenjene umetnosti (sa prpratnim pretiscima nadrealističkih publikacija i knjigom Marka Ristića *Oko nadrealizma 1*, Klio, Beograd, 2003)...

Recimo, priredba br. I dušu dala za novo sagledavanje, “otkrivanje”, uspostavljanje novih veza autora i izloženih dela (neka su ranije retko viđana ili su bila sahranjena u depoima), reviziju osveštanih sudova, promenu “slike prošlosti”, itd. itd.

I šta bi?

Uglavnom ništa.

Osim malo koterijskog ogovaranja uz čašicu na *vernissagesima* i udaranja recki: zašto je živi budući besmrtnik Pera izostavljen, a živi budući besmrtnik Mika uključen.

Razumljivo, teško je osetiti i pokazati iole entuzijazma za “kritičko praćenje” tekuće izložbene konfekcije u beogradskim galerijama čija je jedina svrha da obraduje umetnikovu najužu porodicu, tetoši njegovu monomaniju i, odskora, (zahvaljujući prestoničkoj vlasti) urodi inkasiranjem 1000 evra naknade za ulepšavanje života poštovalaca lepih umetnosti.

Ali ćutanje boljim povodima je ipak fenomen (socijalni, psihološki, medicinski, ekonomski?) pred kojim ne vredi žmuriti.

Prema potpisnikovoj omiljenoj spisateljici o ovoj “problematici” takve prilike da se kritičar iskaže kao “kritički lakoatletičar” – ili da posrbimo: “kritički desetobojac” – trebalo bi da izazovu ushit.² Da likovni kritičari zapnu da rade kao pčelice. A u srpskoj likkritičkoj košnici bruji li bruji.

A mi, ljubitelji se radujemo: ala će ćemo se osladiti medom likkrit misli! Šipak!

Pošto su pripadnici ove profesije po definiciji izuzetno pametni teško da su u tihom štrajku jer su mizerno plaćeni. Takođe po definiciji dobro obaveštene, znaju oni da je čak i u stolnom gradu Kapitala & Kulture (= New Yorku) njihov posao slabo ili nikako plaćen.

Njime se ljudi bave ili iz zadovoljstva (sentimentalnim rečnikom: iz ljubavi) ili iz vere u svoju mis'o (koliko god to egocentrično bilo).

Oni slatki snovi: bogati galerista bogato potkupi kritičara pa ovaj “na-pravi” umetnika koji se obogati – više ne inspirišu čak ni najgluplje, i utoliko bogatije, holivudske scenariste.

Biće da naše kritičare mrzi da misle.

2 Annette Michelson: “Bodies in Space: Films as 'Carnal Knowledge'”, *Artforum*, februar 1969.

Kad zazvoni zvonce za čas mentalne gimnastike oni se ponašaju kao pubertetke koje sve “smara” pa se izgovaraju izmišljenim predmenstrualnim, menstrualnim ili poslemenstrualnim tegobama.

Ako se manemo glumljenog čuđenja, sve je normalno (tj. idealno).

Normalno je da se oćuti, primera radi, glupava izložba *Centralnoevropski aspekti vojvođanskih avangardi 1920–2000. granićni fenomeni, fenomeni granica* (Muzej savremene likovne umetnosti, Novi Sad 2002).

Mada, ne bi bilo pošteno kriti: priredba je bila kuriozna, kao dvoglavo tele ili bradata žena na starovremskom vašaru. A na vašaru:

nazovi “kubistićki” đaćki crtešići Dobrovića = Avangarda.

Zlosrećni Sava Šumanović = A.

Bosilj = A.

Enformel = A.

...

...

I tako do “granićnog” datuma.³

I oćas takva elastićnost i sveukljućivost potpuno obesmisle pojam A.

Umesto, A = A, mođe A = Š, A = F, A = B.

10 Tako da skromna vitrinica posvećena subotićkoj mađarskoj A. i otkri-
vaćki tekst gđe Cindori deluju kao nezvani, siromašni gosti.

A ni Tabakovićev “Genius” ne oseća se najprijatnije.

3 Zapostavićemo kopirantsku prirodu koncepcije ove izložbe. Ali simptomatićan je inventar upotrebljenih, u teorijsko-kritićeom *high society*ju obligatnih termina (“najfrišćija roba”, ocenila bi gđa Fema-Fama) u uvodnom tekstu Mišća Šuvakovića (v. katalog). Dr Šuvaković je, slutimo, bio kljućna lićnost pri “koncipovanju” izložbe.

Za neobaveštene ćitaoće:

g. Š. je teoretićar, monograf, enciklopedist, leksikograf, ekspert za muziku i ples, vođa grupe “Teorija koja hoda”, urednik časopisa *TKH*, stub postdiplomskih multidisciplinarnih studija na beogradskom Univerzitetu umetnosti, TV ARTpoućitelj (nadamo se da će ga g. Petar Luković preporučiti svome novom pretpostavljenom, g. Željku Mitroviću kao dragocenu kulturnu akviziciju za Pink International), ućesnik simpozijuma. I šta sve ne još.

Najnovije delo: Dubravka Đurić and Mišćo Šuvaković, editors: *Impossible Histories, Historic Avant-Gardes, Neo-Avant-Gardes, and Post-*

Ko za to haje?

Uostalom, svi ovi mikromanjinski ezoterični miniproblemčići biće možda elegantno skinuti sa dnevnog reda. Predstoje parlamentarni izbori.

G. Koštunica je nepogrešivo našao alemkamen u Srbiju (beše li to – po starom zemljopisu – Foča?), svog poslaničkog kandidata i idealnog budućeg popečitelja narodnog prosvješćenija koji će stvari postaviti na mesto. Kandidat se već izrazio o klasičnom kanonu, daljoj sudbini prednjačarstva (tj. avangarde) i o svim važnim duhovnim pitanjima.

Gle! Od Džeka Trboseka neosetno stigismo do predstojećih izbora.

E, onda:

SVI NA IZBORE!!!

-*Avant-Gardes in Yugoslavia, 1918-1991*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, 2003.

Na brzinu obaveštenima sad jedino preostaje da uzviknu: *Felix* (Srećna) Srbijo koja imaš gospodina Š.!

SVI

(Složno uzvikuju):

Felix Srbijo!!!

OKASNELI ČITALAC:

Mačak Feliks u Srbiji? Otkad? Kako?

Ovovrsno paškvilantstvo se u jednom ranijem režimu kvalifikovalo kao kritizerstvo. Kritizer je mogao da ozdravi, dapače avanzuje u kritičara, dajući konstruktivne predloge.

U pokušaju iskupljenja ovde najavljujemo za sledeći broj takav konstruktivni predlog pod naslovom

A = A!

A za ukras najave evo Muze Avangarde, pozajmljene iz starih švajcarskih novina:

